

treten. Dus verscheen de Quay ter vergadering en las er (wij nemen aan dat hij dit zo met Verschuur afgesproken had) een 'concept-manifest' voor – vermoedelijk hetzelfde stuk dat hij, Einthoven, Homan en Reinink een kleine week tevoren aan *Generalkommissar* Schmidt voorgelegd hadden; van zijn contact met Schmidt maakte de Quay evenwel geen melding, evenmin deelde hij dus mee dat deze al in het eerste gesprek gezegd had dat het twijfelachtig was of het begrip 'Oranje' in het manifest gehandhaafd kon blijven.

Het concept van de vier leiders der Nederlandse Gemeenschap werd door de leden van het Politiek Convent niet aanvaard, wél verklaarden zij zich in beginsel tot samenwerking bereid, 'mits men het over een gemeenschappelijk' (en beter!) 'program eens kon worden',¹ en voor de opstelling van dat program (of manifest) werd, toen de Quay de vergadering verlaten had, een redactiecommissie benoemd: Verschuur, Colijn, Drees.

Twee avonden later, op 3 juli, kreeg Verschuur een geduchte uitbrander van Aalberse dat hij zo dom geweest was, niet te verhinderen dat 'vooraanstaande politici' weer op de voorgrond traden, 'de zaak', betoogde Aalberse, 'moet van niet-politieke en vooral jongere mensen uitgaan' – en dan Colijn, die 'voor ons volk gevaarlijke machtswellusteling', in de redactiecommissie! Verschuur 'was er helemaal beduusd van', schreef Aalberse in zijn dagboek.²

In het concept dat Verschuur voor het manifest gemaakt had, werd gesproken van 'een wedergeboorte van Nederland in vrijheid en onafhankelijkheid binnen het kader van een nieuw Europa', Oranje werd er niet in genoemd.³ Drees sprak in *zijn* concept daarentegen van 'de wedergeboorte van een onafhankelijk Nederland onder de constitutionele monarchie van het Huis van Oranje en met behoud van zijn geestelijke en staatkundige vrijheid'⁴ en ook Colijn die naar het voorbeeld van Denemarken 'een natio-

¹ B. M. Telders: 'Besprekingen over nationale concentratie', p. 1. ² P. J. M. Aalberse: Dagboek, 6 juli 1940. Een dag of tien eerder had Aalberse in zijn dagboek een passage opgenomen die een duidelijke aanwijzing vormt dat hij aan de vorming van een soort regering dacht: 'Ik acht 't niet volstrekt onmogelijk dat als er een Nationaal Comité zou optreden dat 60% der bevolking achter zich had, de Duitsers dat comité als representatief zouden willen erkennen. Rest echter de moeilijkheid dat wij generlei contact met de koningin hebben. Toch zou zij m.i. er in gekend moeten worden wanneer we tenslotte iets positiefs zouden willen ondernemen. Ik vrees nu dat *als* zij eens hier terug komt' (Aalberse was daar kennelijk niet zo zeker van), 'zij volkomen vreemd tegenover dit alles zal staan. Ze ondergaat nu al te zeer de invloed harer Engelse omgeving.' (a.v., 27 juni 1940). ³ 'Ontwerp-Verschuur' (Archief Drees, map 'Nederl. Unie en Politiek Contact'). ⁴ Concept-Drees (a.v.).